

Лекція 5. Влада як об'єкт наукового дослідження

- 1. Влада : сутність, види, ознаки, функції.**
- 2. Політична й державна влада.**
- 3. Легітимність влади.**
- 4. Адмінресурс**
- 5. Політична й парламентська опозиція: сутність, функції.**

1. Влада : сутність, види, ознаки, функції. Політична й державна влада. Легітимність влади.

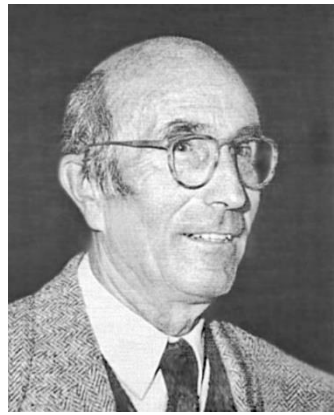
Влада – це право і реальна можливість здійснювати свою волю, нав'язуючи її іншим людям.

Влада - це здатність і можливість чинити вплив на діяльність, поведінку людей за допомогою певних засобів: волі, авторитету, права, насильства.

Ознаки влади

- територія,
- монополія на примус,
- тривалість у часі,
- легітимність та ін.

- У **секційній (груповій) концепції влади** остання розглядається як **«влада над»**, асиметричне відношення, що передбачає конфлікт і опозицію сторін
- **«Несекційна концепція влади»** припускає, що **влада може здійснюватися задля загальної вигоди** (Платон, Аристотель).
- **Влада як засіб комунікації** (Н. Луман, поч. ХХІ ст)

Н. Луман

Види влади

- політична,
- державна,
- економічна,
- сімейна,
- військова та ін.

Політична влада – специфічна форма суспільних відносин, які породжені відмінністю соціально-структурних інтересів, реальна здатність певної соціальної групи або індивіда здійснювати свою волю, що виражена в політиці.

Політична влада – вид соціальної влади, за допомогою якої реалізуються життєво важливі інтереси різних суспільних верств, класів, політичних партій, націй тощо.

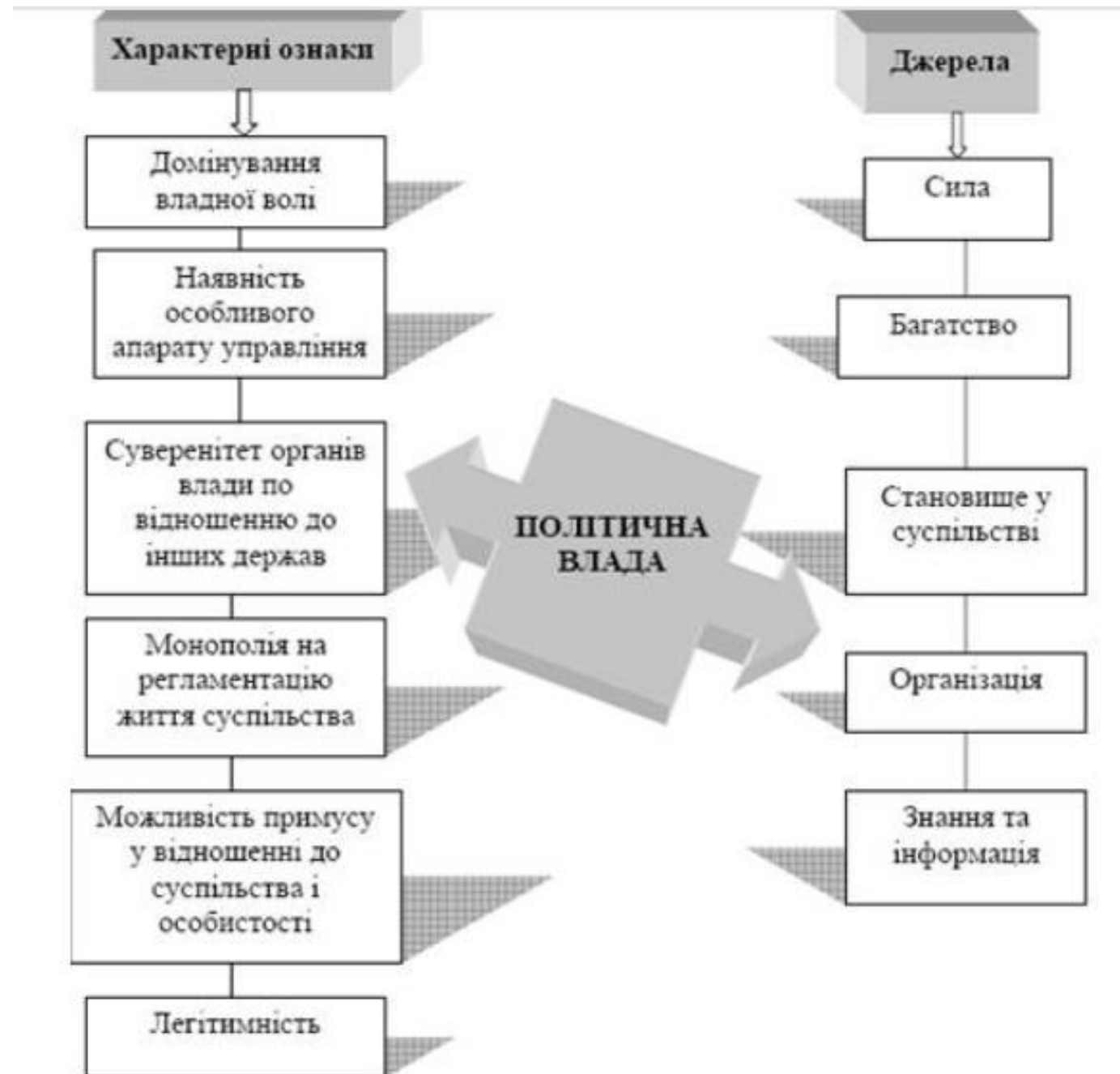

Рис. 7.2. Характерні ознаки і джерела влади

- **Ресурси влади** - сукупність методів і засобів для досягнення цілей політичними суб'єктами, зміцнення та розширення політичної влади.

Основні риси політичної влади:

- **легальність (законність)**;
- **верховенство** (обов'язковість виконання владних рішень);
- **всезагальність** (діє на основі права від імені всього суспільства);
- **моноцентричність** (існування загальнодержавного центру прийняття рішень);
- **ефективність і результативність** (соціальні результати).

Основні функції політичної влади:

- **керівництво** і управління соціально-політичними процесами;
- **нормативно-правова** (забезпечення законності і правопорядку);
- **інтегративна** (консолідація всіх сил);
- **контроль** за найважливішими параметрами стабільності та спрямованості розвитку суспільства та ін.

Ст. 5 Конституції України:
“Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ”

Стаття 5.
Носієм влади в Україні є народ.

**Карикатура на владу
у 2010 р.**

- **Державна влада** – це політична влада, яка реалізується через державні органи за допомогою юридичних норм (конституції, законів, указів, постанов)
- **Державна влада** - це спеціально організована система державних органів, організацій та установ, створена для управління усіма сферами суспільного життя.
- **Державна влада** - політико-правовий інструмент забезпечення існування держави та досягнення її цілей через систему повноважень і засобів, що застосовуються від імені суспільства для захисту і реалізації спільного інтересу, забезпечення загальних часткових потреб, реалізації функцій регулювання та вирішення конфліктів у суспільстві (В.Малиновський, В. Бакуменко, С.Кравченко)

Теорія поділу влади передбачає існування трьох незалежних гілок державної влади. Між ними існує механізм стримування і противаги, який забезпечує **неможливість надмірної концентрації влади в одному із владних інститутів**. У сучасній Україні принцип поділу влади закріплений у **ст. 6 Конституції України**, де зазначається, що державна влада здійснюється на засадах її поділу: **на законодавчу, виконавчу і судову**.

Легітимація (з лат. – законний, правомірний, справедливий) – визнання чи підтвердження законності прав, владних повноважень, певних рішень.

Легітимність влади – це стан, коли правочинність певної влади **визнають** суспільство і міжнародне співтовариство.

типологія легітимності (М.Вебер):

- традиційне,
- харизматичне
- легальне панування.

Легітимність – здатність системи підтримувати у людей впевненість у тому, що існуючі політичні інститути є найбільш прийнятними для суспільства (С.Ліпсет)

• Чи була легітимною влада в Україні в лютому 2014 р.?

• Чому Януковича називають НЕЛЕГІТИМНИМ?

- Під час політичної кризи в Україні
 - 22 лютого 2014 **Олександр Турчинов** обраний (“за” 288) Головою Верховної ради України.
 - 23 лютого 2014 в.о. президента України до президентських виборів 25.05.2014
 - 26 лютого 2014 Турчинов – Верховний головнокомандувач Українською армією

О.Турчинов

Конституція України. Стаття 108

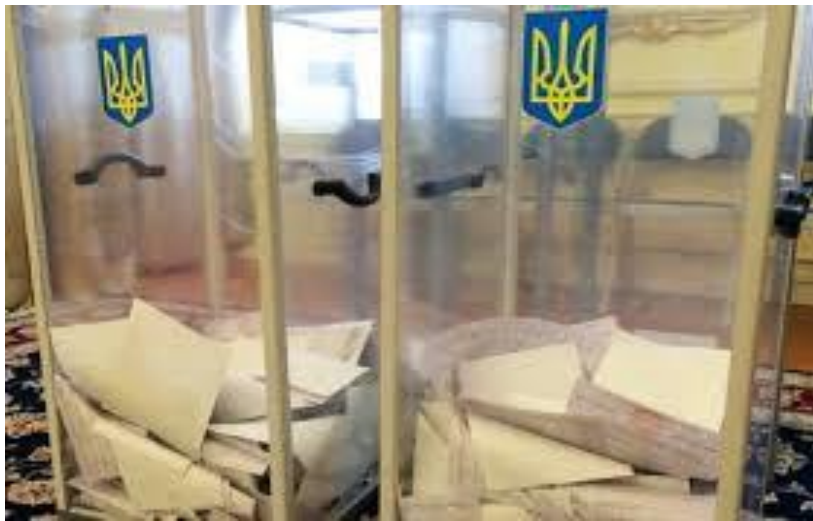
Президент України виконує свої повноваження до вступу на пост новообраного Президента України.

Повноваження Президента України **припиняються достроково у разі:**

- 1) відставки;
- 2) неспроможності виконувати свої повноваження за станом здоров'я;
- 3) усунення з поста в порядку імпічменту;
- 4) смерті.

	Не довіряють	Довіряють	Баланс довіри/недовіри
Турчинов О.	52,7	41,2	- 11,6
Янукович В.	85,3	8,7	-76,6

- Адмінресурс
- https://24tv.ua/kyivnews/yak_politik_i_vikoristovuyut_administrativniy_re_surs_realni_prikladi_n1139844
- Сичова В.В. Адміністративний ресурс. *Соціологія права: енциклопед. словн. / уклад.:* [Л. М. Герасіна, О. Ю. Панфілов, В. Л. Погрібна та ін.] ; за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2020. С. 27-30

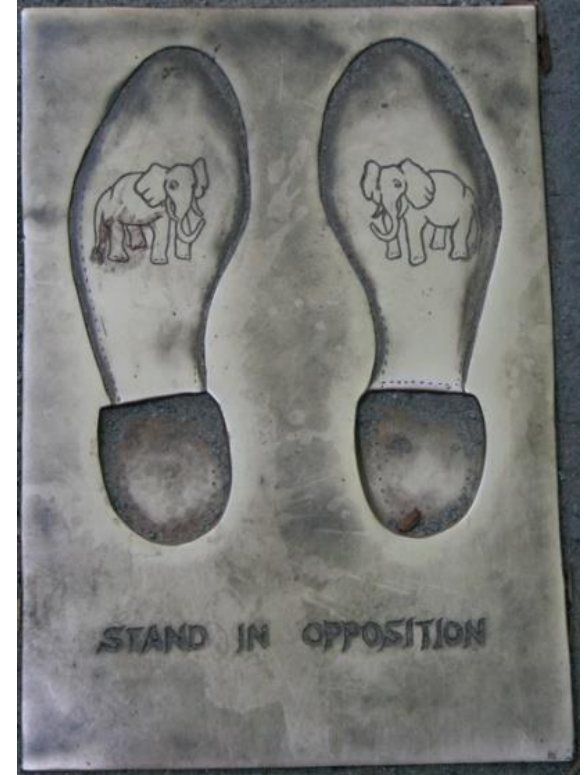
- **АДМІНІСТРАТИВНИЙ РЕСУРС** (скорочено **адмінресурс**) – це наявні в системі державного управління засоби, механізми, владні повноваження та людські ресурси (представники обласних, районних, міських адміністрацій, виконавчих органів), які залучаються для підвищення ефективності функціонування державних інституцій і створення додаткової суспільної вартості.
- **Адмінресурс -**
 - здатність органів державної влади здійснювати законний чи незаконний вплив на політичний процес, щоб досягнути особистих чи групових цілей;
 - силова форма впливу органів державної влади на бюджетні організації, господарські структури, засоби масової інформації, інститути громадянського суспільства та електорат в цілому.

- У власному значенні **адмінресурс** пов'язаний виключно з діяльністю виконавчих органів владних структур щодо впливу на громадян, організації, установи тощо.
- До ресурсного потенціалу будь-якої структури управління належать:
 - засоби масової інформації (державні та комунальні газети, телеканали, радіо, вебсторінки);
 - матеріально-технічні ресурси (будівлі, приміщення, технічне забезпечення);
 - влада (законні повноваження);
 - люди (державні службовці);
 - фінансові ресурси (бюджетні кошти).

- види **адмінресурсу**:
- **інституційний** – незаконне використання органами державної влади службових приміщень, транспорту, засобів зв'язку, підлеглих громадян на підтримку певного кандидата чи політичної партії;
- **інформаційний** – незаконна реалізація владою можливостей ЗМІ для здобуття перемоги певної політичної сили на виборах;
- **бюджетний** – використання органами державної влади бюджетних коштів на виборах у власних політичних цілях;
- **силовий** – використання владою силових структур у власних цілях.
- Від мети, що ставить перед собою влада, виділяють **економічний** (нагромадження певної фінансової бази, отримання певної економічної вигоди) та **політичний** (зміцнення своїх посадових позицій, здобуття перемоги на виборах тощо) **А. р.**
- Зловживання **А. р.** призводить до втрати адміністративним капіталом властивості продукувати додаткову вартість і перетворює останній на ресурс для власників політичного й економічного капіталів

Політична та парламентська опозиція

- **Опозиція** - форма протистояння, протидії певної соціальної або політичної групи чи партії офіційному курсу і прагнення боротися якщо не за владу, то за вплив на неї
- **опозиція** розглядається як політична діяльність партій груп та рухів, незгодних з урядовим курсом та методами його реалізації
- **опозиція визначається через владу.** Очевидно, що опозиція не існує поза владою, вона спочатку протиставлена владі.

- **Опозиційність** як “критичний дух” існувала майже завжди.
- Нею визначають широкий спектр вияву **емоцій** / настроїв, настанов, цінностей та поглядів / ідей, що більшою чи меншою мірою заперечують емоції, настанови, цінності, погляди, пропоновані та культивовані владою;
- вона може відбуватися в різних формах протестної поведінки та є **субстратом для політичної опозиції**

латин. oppositio, oppositio – протиставлення, протилежний

- **політична опозиція** - характеристика суспільних відносин:
- **опір, протидія**, ворожнеча;
- **політичне суперництво**, протиставлення, опір офіційній політиці, **певним діям і поглядам, курсу правлячих сил, діям влади**
- **відмінна, протилежна владній позиція** політичних сил, які прагнуть змінити правлячу еліту
- **незгода з урядовим курсом** правлячої політичної сили
- **політична меншість, що протистоїть політичній більшості, політиці, цілям і методам, що здійснюються державною владою;**
- **парламентські фракції, які перебувають у меншості**
- **політична партія або інші угруповання (В), які виступають проти політики більшості (А) / уряду / правлячого режиму, пропонують альтернативну політику, інший спосіб розв'язання проблем**

- **інститут політичної системи**, діяльність міноритарних партій, фракцій у законодавчих органах влади, груп та рухів, незгодних з урядовим курсом та методами реалізації цього курсу.
- **політичний інститут**, створений для висловлювання й обстоювання інтересів, які, формуючись у центрі та регіонах, відрізняються від інтересів, що реалізуються в політиці центральної влади (уряду)
- інститут політичної системи, під яким розуміються правила гри та певні кодекси поведінки, а також відносини та зв'язки, що встановлюють та регулюють опозиційну діяльність у межах політичної системи
- інститут політичної системи, що включає **організовані політичні сили, які не схвалюють програму і діяльність влади**, пропонують альтернативні рішення і для їхньої реалізації прагнуть змінити владну команду

Слуга народу
254 124+130

ОП - За життя
43 37+6

Батьківщина
26 24+2

Європейська Солідарність
25 23+2

Голос
20 17+3

інші партії
10 0+10

самовисуванці
46
вільні округи - 26

Верховна Рада України
IX скликання

інфографіка: Новинарня 24.07.2019

Зе! партія
Слуга Народу

ОПОЗИЦІОННА ПЛАТФОРМА
ЗА ЖИЗНЬ

БАТЬКІВЩИНА
ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ

ЄС **Європейська**
Солідарність

ГОЛОС

Функції політичної/парламентської опозиції

- Критика
- Контроль
- Альтернатива
- Агрегація інтересів меншості
- Артикуляція пропозицій меншості

Збіг функцій державного управління та інституту політичної опозиції

здійснюючи функції **конструктивної критики** та **альтернативи**, політична опозиція має виконувати таку державноуправлінську функцію, як **планування (прогнозування)**.

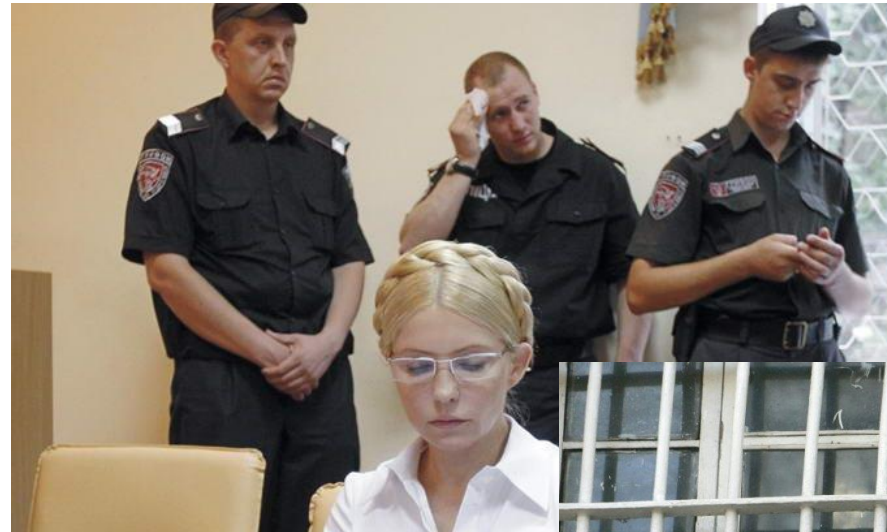
Збільшення ролі інституту політичної опозиції у суспільному житті та часткове перебирання ним функції **контролю** сприяє переходу державного управління **від суб'єкт-об'єктних до суб'єкт-суб'єктних управлінських відносин**.

В умовах диспаритету одна й та сама політична сила може виконувати функції опозиції в законодавчому органі та **управлінські** функції на місцях, конкуруючи із центральною владою, що свідчить про **ускладнення характеру державного управління та нелінійність структури інституту політичної опозиції**

2010-2013

Застосування політичних репресій – політичних кримінальних практик

**У 2011 р. були порушені кримінальні справи
проти экс-прем'єра Ю. Тимошенко
та колишнього міністра внутрішніх справ Ю. Луценка**

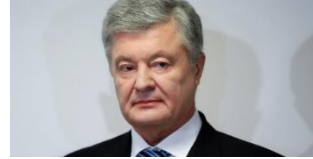
29.05.2022 р. - Скандал з заборonoю на виїзд П.Порошенкові за кордон може зашкодити вступу України до ЄС

• Старший науковий співробітник Атлантичної Ради **Андерс Аслунд** закликав українську владу припинити блокування участі Петра Порошенка у Парламентській асамблеї НАТО;

• «Це смішна, неприйнятна та шкідлива поведінка української влади, яка блокує участь екс-президента Порошенка у важливій Парламентській асамблеї НАТО у Вільнюсі», — пише Аслунд у Twitter.

«НАТО розцінить це як те, що Україна є недостатньо демократичною для вступу в НАТО. Українська влада має вибачитися і перед НАТО, і перед Порошенком»

Підставою відмови у виїзді Порошенку прикордонники назвали проблему з підтвердженням дійсності дозвільного документу.

Під час проходження паспортного контролю 29.05.2022 р. Лідер партії «Європейська солідарність», народний депутат України П.Порошенко надав копію розпорядження голови Верховної Ради Р.Стефанчука про відрядження постійної делегації ВРУ до Парламентської асамблеї НАТО та працівника апарату ВРУ до Литовської Республіки **для участі у весняній сесії ПА НАТО.** У ході перевірки цього документу виявилось неможливим встановити його дійсність: не зчитувався QR-код.

Депутат Європейського парламенту від Німеччини, член комітету Європарламенту із закордонних справ та доповідач по Україні Міхаель Галер вважає, що заборона на виїзд для п'ятого президента Петра Порошенка псує імідж України.
Джерело: <https://cens.or.net/ua/n3344607>

Конфронтаційний характер взаємодії влади та політичної опозиції

1). 1991–2004 рр. – формування образу «іншого» як «чужого»/ «ворога»

2). 2005 – 2010 – зміна контенту образу «іншого» з «ворога» на «інший» / альтернативний

3). 2010 – 2013 рр. – формування образу влади та політичної опозиції як «ворогів» / «чужих»

4). з лютого 2014 р. – травень 2019 зміна контенту образу «інший» з «ворога» / «чужого» в ідеологічному контексті на «ворог» / «чужий» у національному (патріотичному) контексті

5) травень 2019 – до теперішнього часу – ставлення влади до опозиції як до «ворога»